

„FAKE NEWS” A KRYTYCZNE MYŚLENIE

W kontekście krytycznej analizy przekazów medialnych coraz częściej pojawia się określenie „fake news” oznaczające nieprawdziwą, przeinaczoną lub nadinterpretowaną informację (stworzoną celowo), która za pośrednictwem mediów społecznościowych rozpowszechnia się w bardzo szybkim tempie. „Fake news” pojawiają się w odniesieniu do różnych zagadnień, w tym także do tematyki uchodźczo-migracyjnej, powodując narastanie mitów i powielanie fałszywych informacji. Warto rozmawiać z młodzieżą na ten temat i podpowiadać jej, w jaki sposób odczytywać i weryfikować rzetelność wiadomości, z którymi stykamy się na co dzień w mediach.

„FAKE NEWS” – PO CZYM POZNAĆ?

- ➔ dominują w nich zdjęcia i krótki tekst
- ➔ przekaz jest silnie nacechowany emocjonalnie, wykorzystuje czasem brutalne lub poruszające sceny i obrazy
- ➔ często udawany jest przekaz z pierwszej ręki
- ➔ wykorzystywane są ogólnie znane prawdy i przekonania
- ➔ często ukazuje się półprawdę, przeinacza fakty, opisuje prawdziwe zdarzenia, zmieniając im tylko kontekst
- ➔ brak wskazania, że podana informacja może nie być pewna
- ➔ unika się niuansów i różnych punktów widzenia

Ostatnio mogliśmy usłyszeć o fake newsie podanym przez [portal Breitbart News](#). „Hiszpańska policja zamknęła gang przewożący migrantów na skuterach wodnych” – to tytuł artykułu o przemytnikach, którzy za 5 tys. dol. transportowali chętnych z Maroka przez Cieśninę Gibraltarską. Portal Breitbart News zilustrował tę wiadomość zdjęciem człowieka na skuterze prowadzonym przez „przemytnika”. Szybko jednak wyszło na jaw, że fotografia ta przedstawia niemieckiego piłkarza Lukasa Podolskiego i została wykonana trzy lata temu w trakcie dnia wolnego piłkarza podczas zawodów piłkarskich w Brazylii. W odpowiedzi na wydarzenie piłkarz planuje zaskarżyć portal za wykorzystanie zdjęcia do celów innych niż informacyjne.

JAK RADZIĆ SOBIE Z „FAKE NEWS”?

- ➔ Czytaj nie tylko nagłówki i leady, ale całe teksty lub artykuły.
- ➔ Zwracaj uwagę na emocjonalny język i manipulację.
- ➔ Uważaj na własną stronniczość. Zastanów się, na ile dana informacja potwierdza Twoją wizję świata: czy to jest prawdziwe, czy chcę, żeby to było prawdziwe?
- ➔ Poznaj szerszy kontekst danej informacji.
- ➔ Sprawdź źródło i autora lub autorkę danej wiadomości lub postu.
- ➔ Zweryfikuj historię w innych źródłach.
- ➔ Zastanów się, zanim udostępnisz wiadomość dalej.

>> *Tekst na podstawie materiału Agaty Łuczyńskiej pt. „Jak radzić sobie z fake news”, Fundacja Szkoła z Klasą 2017*

Polecana lektura:

- ➔ Tekst Agaty Łuczyńskiej „Jak radzić sobie z fake news”, Fundacja Szkoła z Klasą 2017.

KRYTYCZNA ANALIZA ZAGADNIENÍ GLOBALNYCH

KRYTYCZNE MYŚLENIE to umiejętność analizy informacji, ich oceny pod kątem rzetelności i prawdziwości, a także dostrzegania procesów, które są w nich zakodowane, np.:

- ➔ kto mówi, z jakiej perspektywy i jaki ma w tym cel? Jakie intencje za nim stoją?
- ➔ jakie jest historyczne podłoże tej informacji?
- ➔ co mogło ukształtować daną informację i czy te czynniki są nadal adekwatne?

Dzięki kształtowaniu krytycznego myślenia uczniowie i uczennice uczą się: słuchać aktywnie, czytać ze zrozumieniem, wyrażać własne opinie, reagować na komunikaty medialne, oficjalne i komercyjne, szukać alternatywnych źródeł faktów i pomysłów, kwestionować rolę, jaką ogrywają instytucje i oni sami w świecie, szukać rozwiązań na wyzwania współczesnego świata.

Polecane lektury:

- ➔ Zapoznaj się z materiałami edukacyjnymi CĖO z zakresu edukacji medialnej, w tym z publikacją „Włącz krytyczne myślenie”.

JAK UCZYĆ MŁODZIEŻ KRYTYCZNEJ ANALIZY ZAGADNIENÍ GLOBALNYCH?

- ➔ Poszukujcie razem z młodzieżą informacji w różnych źródłach; sprawdzajcie ich wiarygodność.
- ➔ Pokazuj różnorodne opinie na dany temat i pozwalaj młodzieży samodzielnie je analizować i wypowiadać własne zdanie.
- ➔ Zachęcaj do argumentowania stanowiska; stawiaj pytania i zapraszaj młodzież do ich stawiania. Ucz konstruktywnego wątpienia.
- ➔ Korzystaj z różnorodnych metod: gier, drzewka decyzyjnego, osi czasu, dramy, projektu edukacyjnego; spotykajcie się z ciekawymi gośćmi – posłuchajcie, jaka jest ich perspektywa i podzielcie się swoją.

Zadanie 4:

Zapoznaj się z jednym ze scenariuszy przedmiotowych na stronie <https://migracje.ceo.org.pl/content/scenariusze> i napisz na forum Kursu (w wątku podpisanym imieniem Twojego mentora/mentorki) w jaki sposób można go wykorzystać do rozmowy, dzielenia się opiniami i refleksjami z młodzieżą na zajęciach szkolnych.

KRYTYCZNE MYŚLENIE, CZYLI JAK FAŁSZYWE NEWSY OBIEGAJĄ ŚWIAT?

Markowi Twainowi przypisuje się cytata „**Kłamstwo zdąży obieć pół świata, zanim prawda włoży buty**”. Zabawne bo ten amerykański pisarz raczej tego nie powiedział, co ironicznie dowodzi racji tego stwierdzenia. Ktokolwiek to powiedział, teraz ten cytat jest bardzo na czasie.

W ramach kształtowania umiejętności krytycznego myślenia, polecamy obejrzeć z młodzieżą krótką animację przedstawiającą, w jaki sposób fałszywe newsy obiegają świat.

Animacja TEDed Lessons Worth Sharing pt. „**Jak fałszywe newsy obiegają świat?**”.

Aby włączyć polskie napisy, kliknij na ikonkę zębatego koła, następnie Napisy i wybierz język polski.

Fałszywe newsy pojawiają się w odniesieniu do różnych zagadnień, w tym także do tematyki uchodźczo-migracyjnej, powodując narastanie mitów i powielania fałszywych informacji.

KILKA ZASAD NA TEMAT TEGO, JAK RADZIĆ SOBIE Z FAKE NEWSAMI?

1. Czytaj nie tylko nagłówki i leady
2. Uważaj na emocjonalny język i manipulację
3. Uważaj na swoją własną stronniczość
4. Przeprowadź z informacją wywiad tak, jakby była osobą
5. Sprawdź źródło i autora postu
6. Sprawdź czy zgadza się miejsce zdarzenia
7. Sprawdź czy zgadza się czas
8. Pamiętaj, że zdjęcia i filmy też można łatwo zmienić
9. Zweryfikuj historię w innych źródłach
10. Zastanów się zanim udostępnisz dalej

>> Tekst na podstawie materiału Agaty Łuczyńskiej pt. „**Jak radzić sobie z fake news?**” Fundacja Szkoła z klasą, 2017

Polecane lektury:

- ➔ Tekst Agaty Łuczyńskiej „**Jak radzić sobie z fake news?**” Fundacja Szkoła z klasą, 2017
- ➔ Portal Critical Thinking Marcina Będkowskiego „Czym jest krytyczne myślenie” <http://www.criticalthinking.pl/czym-jest-krytyczne-myslenie/>